

Nr 878

Av herr Persson i Heden m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, angående ändrad organisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringsområden.

I propositionen nr 100 framlägges principförslag till ändrad organisation för jordbrukets och trädgårdsnäringsområdenas rationalisering. Hushållningssällskapet och lantbruksnämndens uppgifter på rationaliseringsområdet skall enligt propositionen sammanföras i ett nytt regionalorgan, betecknat lantbruksnämnd. Hushållningssällskapen avses bestå men skall enligt förslaget få sina uppgifter begränsade till att vara kontaktorgan mellan de nya lantbruksnämnderna och näringsutövarna inom jordbruk och trädgårdsnäring.

Förslaget i propositionen innebär att Kungl. Maj:t skjutit den parlamentariska jordbruksutredningens organisationsförslag helt åt sidan. Den utformning, som Kungl. Maj:t nu föreslår, har över huvud taget inte varit föremål för utredning.

Jordbruksutredningen föreslog i sitt betänkande angående rationaliseringsorganisationen (SOU 1964:55), att hushållningssällskapet, lantbruksnämndens och skogsvårdsstyrelsens arbetsuppgifter skulle övertas av ett nytt regionalorgan, benämnt lantbrukssällskap (alternativ A). Vid sidan av rationaliseringsorganet skulle byggas upp en medlemsorganisation efter förebild av hushållningssällskapen. Lantbrukssällskapets styrelse skulle omfatta elva ledamöter. Av dessa skulle fem, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t, två av landstinget och fyra av medlemmarna. Beträffande den centrala organisationen föreslog jordbruksutredningen att lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen skulle sammanslås till ett ämbetsverk, benämnt skogs- och lantbruksstyrelsen.

Som motivering för detta organisationsförslag framhöll jordbruksutredningen att man funnit att det mera är sambandet mellan olika rationaliseringsgrenar än skillnaderna dem emellan, som bör ligga till grund för den framtida rationaliseringsorganisationens utformning. De statliga ekonomiska insatserna inom skilda rationaliseringsgrenar måste avvägas i förhållande till varandra. Särskild vikt måste fästas vid att varje jord- och skogsbruksföretag betraktas som en helhet samt att en samlad bedömning av markens lämplighet för jordbruk och skogsbruk sker. Vidare framhöll utredningen att väsentliga uppgifter, sammanhängande med strukturrationaliserings-

liseringen, måste handhas av ett och samma organ beträffande såväl jord som skog, särskilt då den aktiva inköpsverksamheten och tillämpningen av förvärvslagstiftningen.

Om regionalorganet skall kunna göra tjänst som befrämjare av en progressiv utveckling inom de berörda näringarna, är det nödvändigt, framhöll utredningen, att möjligheter även framdeles finns för en egenverksamhet pådriven av yrkesutövarnas egna initiativ. Endast därigenom torde regionalorganet till sig kunna överföra och bibehålla det intresse, som kommit hushållningssällskapen till del och som tagit sig uttryck i medlemskap i organet och ekonomiskt stöd i skilda former från enskilda, jordbrukets föreningsrörelse, landsting m. fl. De resurser, som hushållningssällskapen nu disponerar för sådana ändamål, borde enligt utredningen kunna utgöra ekonomisk bas för denna näringsutövarnas egenverksamhet. På denna grund skulle regionalorganet ha att svara för de samlade insatserna för tillskapandet av rationella ekonomiska företag, att förmedla kunskaper om den tekniska och ekonomiska utvecklingen samt att befrämja och stimulera tillägnet av en effektiv produktionsteknik.

Jordbruksutredningen underströk som utomordentligt betydelsefullt för ett framgångsrikt rationaliseringsarbete på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringsområden, att arbetet omfattas av ett positivt intresse bland berörda yrkesutövare. Regionalorganets kontakt med näringsutövarna skulle, såsom framhållits, bl. a. bygga på en medlemsorganisation med avgiftsbetalande medlemmar. Verksamheten skulle därmed få en värdefull lokal förankring samtidigt som intresset för densamma bland enskilda och sammanslutningar bättre skulle kunna tillvaratas. Den möjlighet, som härigenom förelåg att bevara kontinuiteten från hushållningssällskapen och att ge det nya rationaliseringsorganet en direkt anknytning till för verksamheten direkt intresserade, var enligt utredningen av betydande värde. Medlemsorganisationen skulle, såsom framgått, tillförsäkras inflytande på verksamheten bl. a. genom representation i rationaliseringsorganets styrelse.

Departementschefen har i propositionen sålunda icke godtagit jordbruksutredningens förslag, att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skall övertas av det nya regionalorganet. Som motivering för sin ståndpunkt anför departementschefen i stort sett endast, att nära nog alla remissinstanser med skoglig anknytning skulle ha uttalat sig för att skogsvårdsstyrelserna bevaras som självständiga organ. Därutöver hänvisar departementschefen till att riktlinjerna för den framtida skogspolitiken skall behandlas av en särskild utredning, varför det inte nu skulle vara lämpligt att infoga skogsvårdsstyrelserna i ett för jordbruk och skogsbruk gemensamt regionalt organ.

Departementschefens motivering beträffande skogsvårdsstyrelserna är enligt vår mening föga underbyggd. Det bör exempelvis framhållas, att Skogs- och lantarbetsgivareföreningen, Lantarbetareförbundet samt RLF,

Sveriges lantbruksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund tillstyrkt jordbruksutredningens förslag. De tre sistnämnda organisationerna kan sägas representera strängt taget samtliga enskilda jordbrukare och skogsägare. Skogsvårdsstyrelserna betjänar f. n. till övervägande del bondeskogsbruket. Detta förhållande torde komma att känneteckna även framtiden. Inom bondebruket är de kombinerade företagen dominerande och kommer av vad som framgår av den på jordbruksutredningens uppdrag utförda undersökningen, »Det svenska lantbrukets effektiviseringsvägar» (SOU 1963:66), att även för framtiden vara den främsta företagsformen. De motiv som jordbruksutredningen enligt ovan anfört för infogande av skogsvårdsstyrelserna i ett för jordbruk och skogsbruk gemensamt regionalorgan synes oss övertygande. Övervägande skäl måste alltså anses tala för en sådan organisationsutformning. Därest den aviserade utredningen om den framtida skogspolitiken f. n. kan anses vara ett hinder för en sådan lösning, bör detta givetvis leda till slutsatsen att principbeslut inte bör fattas i nuvarande sammanhang.

Särskilt anmärkningsvärd är den utformning som föreslås i propositionen beträffande hushållningssällskapens framtida verksamhet. Jordbruksutredningen underströk angelägenheten av goda kontakter mellan näringsutövarna och rationaliseringsorgan, vilket syfte skulle främjas bl. a. genom den ovan refererade medlemsorganisationen. Departementschefen medger att rationaliseringsverksamheten bör bedrivas i god kontakt med näringsutövarna. Enligt propositionen skall hushållningssällskapen fungera som en fristående kontaktorganisation främst med uppgift att sprida information om rationaliseringsverksamheten till näringsutövarna och från dessa inhämta allmänna synpunkter på rationaliseringsarbetets bedrivande i olika hänseenden. Sällskapens stadgar skall även vid den nya utformningen fastställas av Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Ny verksamhet skall sällskapen inte få upptaga utan särskilt tillstånd. Hushållningssällskapen skall enligt propositionen inte vara representerade i lantbruksnämnden, men de skulle få inflytande på valet av lantbruksnämndsledamöter via landstingen, vilket skulle möjliggöras genom att landstingen, innan de utser ledamöter, samråder med hushållningssällskapen.

En sådan utformning av hushållningssällskapens organisation kan givetvis inte skapa de önskvärda förutsättningarna för en god kontakt mellan näringsutövarna och rationaliseringsorganet och över huvud taget inte för näringsutövarnas egenverksamhet. Hushållningssällskapen skulle med propositionen bli en statskontrollerad medlemsorganisation utan inflytande och med snävt begränsade möjligheter till egna initiativ. Det är enligt vår mening inte sannolikt att en sådan organisation skulle kunna upprätthållas med något större positivt värde för rationaliseringsverksamheten.

Departementschefen har med hänvisning till statskontorets remissyttande hävdat att det skulle vara principiellt främmande för den statliga för-

valtningen att knyta en medlemsorganisation till en statlig myndighet. De nuvarande hushållningssällskapen har dock i huvudsak en sådan anknytning genom att de äger att utse två av lantbruksnämndens ledamöter. Naturligtvis skall det medges att en sådan anknytning av på medlemskap baserad organisation till ett förvaltningsorgan inte är vanligt förekommande. Från konstitutionell synpunkt kan dock inte i en parlamentarisk demokrati hinder anses möta för en sådan utformning. I det här avsedda fallet måste det anses riktigt att näringsutövarna tillförsäkras visst inflytande på den verksamhet, som måste bedrivas i samarbete mellan näringsutövarna och förvaltningsorganet. Kontakten med näringsutövarna bör sålunda upprätthållas genom en medlemsorganisation enligt den utformning, som jordbruksutredningen förordat.

Den aviserade utredningen om den framtida skogsbrukspolitiken kan, såsom vi framhållit, motivera att principbeslutet om organisationen av rationaliseringsverksamheten skjutes på framtiden. Ett ytterligare skäl härför är den aviserade organisationsutredningen. Önskvärt synes oss vara att principbeslutet fattas sedan jordbruksutredningen, skogsbruksutredningen och organisationsutredningen fullföljt sina uppgifter. Ifrågavarande utredningsarbeten synes oss kunna genomföras så skyndsamt, att dröjsmål för rationaliseringsverksamheten inte behöver uppstå. På denna grundval yrkar vi sålunda avslag på propositionen nr 100.

Skulle riksdagen dock anse, att principbeslut bör fattas i nuvarande sammanhang, förordar vi, att jordbruksutredningens organisationsförslag lägges till grund för beslutet, dvs. beträffande den regionala organisationen alternativ A och beträffande den centrala organisationen sammanförande av skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen till skogs- och lantbruksstyrelsen.

Därest riksdagen dock skulle finna att organisationen bör baseras på förslaget i propositionen, bör det enligt vår mening vara ett minimivillkor att hushållningssällskapen garanteras inflytande på lantbruksnämndsverksamheten genom rätt att utse ledamöter av lantbruksnämnden. Enligt vår mening bör Kungl. Maj:t utse ordföranden och två andra ledamöter, landstinget två ledamöter och hushållningssällskapet fyra ledamöter.

Med anledning av vad ovan anförts får vi hemställa,

I. att riksdagen måtte avslå propositionen nr 100 med förklaring att principbeslut om organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden bör fattas i senare i motionen angivna sammanhang;

II. att riksdagen, därest yrkandet under I. icke skulle bifallas, måtte godtaga de av jordbruksutredningen föreslagna grunderna för omorganisationen av de statliga och statsunderstödda rationaliseringsorganen på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden; samt

III. att riksdagen, därest propositionen anses böra läggas till grund för beslut, måtte besluta, att lantbruksnämnden må bestå av nio ledamöter, varav Kungl. Maj:t skall äga utse ordförande och två andra ledamöter, landstinget två ledamöter och hushållningssällskapet fyra ledamöter.

Stockholm den 27 april 1965

Arne Persson

i Heden

Erik Larsson

i Norderön

Erik Grebäck

Johannes Antonsson